

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

Konservglas

bepröfvat, hållbart fabrikat.

**Inkoknings- och Saftapparater,
Skalmaskiner m. m.**

Ständigt lager. Ferm expedition.
Specialpriskurant på begäran.

Aktiebolaget

Brising & Fagerström

24 Regeringsgatan 24

Riks 413

STOCKHOLM

Allm. 5277

Världsberömda symaskiner!

BILDADE damer och herrar er-
hålla mycket god hel- och måltidsinackordering. Även extra matgäster mottages. Möbl. o. omöbl. rum för längre eller kortare tid.

Obs.! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbeten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

Ledig annonsplats!

HERTHA

ÅRGÅNG II

15 JUNI 1915

HÄFTE 12

Gammal svensk regel.

Sakta i backarna! Den gamla, gamla svenska regeln, som Esselde en gång i tiden med anledning av ett prästmötes underbara betänksamhet fann sig föranlåten att anställa betraktelser över i Tidskrift för hemmet, gör sig i dessa dagar osökt påmind. Och man känner sig alldeles särskilt hågad att nu vara med på Esseldes samtidigt nedskrivna funderingar över att det ord, som hos oss betecknar att framsteg göres, kommit att heta framåt-skridande.

Förbi oss ha de gått alla runt omkring oss i de nordiska länderna. Finskorna äga sedan årtal tillbaka politisk medborgarrätt. Norskorna lika så, om än av något senare datum. Och nu, sedan något mer än en vecka tillbaka, äro danskorna politiskt likaberättigade med männen.

Det var den 5 juni, den dag då den danska grundlagsreformen bekräftades av den omvalda riksdagen och under-tecknades av konungen, som danskorna trädde in som politiska medborgare i led med männen. Det var en fest- och jubeldag för hela det danska folket,

mest betydelsefull dock för dess kvinnor, då den för dem markerade en helt ny epok, en framtid öppen på ett helt annat sätt än någonsin förr.

Vi här hemma ha med renaste glädje tagit del i våra grannsystrars seger. Men kvar stå vi, där vi stått så länge, med ett oföränderligt, envist sakta i backarna! som streck över vårt arbete och vår strävan.

Det är sannerligen ej en lockande härlighet vi trå till, när vi i dessa tider ställa krav på politiskt medborgarskap. Det är något ytterligt tungt och ansvarsfullt vi begära att få vara med om. Men så sant som en tänkande människa inför elände och vanvårdnad känner oro och sorg över att ej kunna eller inte ha rätt att på något sätt i sin mån söka hjälpa till att bättra på det onda, så sant känna nu tänkande kvinnor i dessa dagar sig tryckta under en börda, då de inte ha någon möjlighet, inte någon skyldighet att under ansvar få vara med i sitt folks angelägenheter.

De tunga tiderna skrämja oss inte tillbaka, de komma oss att känna

våra förpliktelser klarare än förr. Också kan man säga, att det är kvinnornas pliktuppfyllda, uthålliga arbete för det allmänna — mångenstädes på poster, som männen nu kallats bort ifrån —, som gjort det möjligt, särskilt i de krigförande länderna, att hålla allt gå-

ende. Sannerligen kvinnorna kunna ges underbetyg i dessa tider!

Men hos oss skrider alltjämt utvecklingen så sakta, sakta i backarna, och vi få vänta.

Men så ha vi ju också ett statskick med gamla traditioner.

Den 5. Juni 1915 og danske Kvinder.

De gamle værdige Patricier-Palæer i Amaliegade havde ganske skiftet Udseende. — Til daglig er deres Vinduer tilhullede med fornemme florfine Gardiner eller dybtgrønne Palmer spreder deres brede Blade for at udelukke Mængdens profane Blikke. Men idag! Gardinerne viftede forfløjet ud af de vidtaabne Vinduer, — Palmerne var skubbet tilside og rakte Hals over det københavnske Bourgeoisie, der fyldte Vinduerne og flere Steder havde Dynger af Blomster i Beredskab for at drysse dem over det historiske "Kvindernes Valgretstog", som ventedes.

Der kom de. Et enkelt Dannebrog, det *eneste* i hele Toget, førtes frem i Spidsen med en Fanevogt af seks hvidklædte unge barhovede Piger; umiddelbart efter førtes de faa, men smukke, Foreningsbannere, som Toget raadede over, — hver med sin hvidklædte ranke Vogt. Derefter kom Deputationen — i Rækker paa tre. — Den bestod af 25 Damer, blandt hvilke graahaarede Pionerer havde Hæderspladsen. — Endelig kom i Række paa Række *tolv tusinde* danske Kvinder — vandrende

mod det Regeringspalæ, hvor den Grundlov, der hævede dem fra Rangklasse med Forbrydere og Fattiglemmer til de fuldmyndige politiske Borgeres Rækker, om en kort Stund skulde stadfæstes. —

Skuet var imponerende. Mange Øjne duggedes, da vor unge Fanebærer cand. phil. *Sif Obel* — nordisk og fager af Udseende som af Navn — traadte frem til Riberhusmarchens Toner og — under grønne Trær og glitrende Sol med Gefion-Springvandet som en stilfuld Baggrund førte Kvindetoget og dermed Danmarks Kvinder ind under de fulde Rettigheders fulde Ansvar. — Skønnere og samtidig stilfærdigere Hyldest kunde danske Kvinder ikke have bragt den 5. Juni 1915.

Feststemte og dog alvorsfulde nynnede man de første Linier af den i Dagens anledning af *Gyrithe Lemche* skrevne Sang; mens Række efter Række — fem i hver — skred frem lød det:

*Tiden kalder, se, vi kommer,
Lydig mod dens Bud.
Vintersæd i sejrrig Sommer*

Frodig foldes ud.
 Nye Vækster, underfulde
 Vælder vaagnende af Mulde.
 Hvert et Skud mod Lyset baaret
 Hilser Gyldenaaret!

En knap Time senere stod vi 12,000 danske Kvinder paa Amalienborg Slotsplads med Öjnene rettet mod de Vinduer, bag hvilke vor Födsel som politiske Borgere i dette Öjeblik foregik, og medens vor Deputation begav sig op i Palæet sang alle de, der havde Magt over Stemmen:

Livet kalder, nye Stemmer
 Falder ind i Kor,
 Stiger op af Dybets Gemmer,
 Former sig i Ord.
 Bunden Tunge Baandet sprænger,
 Kvalte Raab fra Struben trænger,
 Hver en Røst for Livet vunden
 Hilser Födselsstunden.

Deputationen kom tilbage og vi — 12,000 danske politiske Borgere — rettede vor Fod mod Rigsdagen, forbi den Bygning, hvor saa mangan brav Riddersmand ned gennem Aarene havde draget Klingen for vor Sag, forbi det Hus, hvor ogsaa *vi* i Fremtiden skulde være repræsenterede som hörende til "*Folket*", og frit og stærkt og löfterigt löd nu Sangen med hvilken vi nye Borgere hilste vort Fædreland paa denne Hædersdag:

Danmark kalder, — moderlige.
 Dyrebare Navn!
 Thyra og Margrethes Rige
 Aabner os sin Favn:
 Frem i Lyset, frem af Skygge!
 Med at værne, med at bygge
 Folkets Lykke! Danmarks Ære!
 Signet Kaldet være!

Og saa stod vi da ved Udgangspunktet igen — i Grönningen — og

kunde slet ikke skilles. — "Til Lykke! Til Lykke!" löd det fra Mund til Mund. Hænder fandt hinanden og slap hinanden for att gribe andre. Ingen var fremmed for hinanden — alle delte vi Glæden, som vi alle hidtil fristede Umyndighedskaar, og först da Deputationen, som havde bragt vor Adresse til Konge og Rigsdag, fra seks Automobileer havde læst Adressen op og berettet om Kongens og Rigsdagens forstaaende Velkomsthilsen — först da skiltes man, medens "Leve Kvindernes Valgret" löd fra Række til Række. Dagen var forbi! Med fuldt Honnör havde vi hilst den.

Hvad vi har opnaet.

Efter "Danmarks Riges Grundlov" af den 5 Juni 1915 har *enhver* Mand og *Kvinde* Valgret til og er valgbar for Folketinget, naar vedkommende er 25 Aar gammel, har Indfödsret og fast Bopæl i Landet (sædv. Undtagelser som straffede og fattigunderstöttede Personer o. s. v.).

Valgret til og Valgbarhed for Landstinget har enhver Folketingsvælger, der er fyldt 35 Aar og har fast Bopæl i vedkommende Landstingskreds. —

Vor Fremtid

ligger jo meget i det uvisse, men *saa* meget kan i hvert Fald siges, at vi alle skönner, at det vi har faaet kun er *Midlet* til at naa *Maalet*. Om nogle Uger træder vor store Kvindeorganisation "Dansk Kvindesamfund" sammen for at kassere sin nuværende § 1 og vidtage en ny og sætte Vejene af

for det første Aars Fremrykning mod den fulde økonomiske og *moraliske* Ligestillethed for Mænd og Kvinder. —

En Ting skal vi ogsaa under Arbejdet vide at mindes og det er: at vor Sejr ikke er nogen *endelig* Sejr, for *hver eneste* Kvinde Jordan over har det Væрге i sin Haand som vi nu sidder inde med, og vi skal i Arbejdet herfor særlig føle os forpligtede mod det af vore Søsterlande, hvor et meningsløst

politisk Skel mellem Mænd og Kvinder findes. — Vi skal bestræbe os for, at vi gennem vort Arbejde rækker svenske Kvinder saa mange overbevisende Argumenter som muligt for Indførelse af denne betydningsfulde Reform, med hvilken svenske Kvinders maalbevidste Arbejde for Kvinders Sag forlængst burde have været belønnet.

Köbenhavn den 7. Juni 1915.

THORA DAUGAARD.

En uppseendeväckande utnämning.

Den 28 sistlidne maj utnämndes ny överlärare i Klara folkskola i Stockholm. Sedan länge har man inom Stockholms folkskollärarkår som självfallet antagit, att lärarinnan vid samma skola, fröken Maria Aspman, skulle erhålla denna befattning. Överraskningen och förtrytelsen blev därför stor, när det blev känt, att församlingens skolråds-majoritet uteslutit henne från sitt förslag, och detta uppenbarligen därför att hon är kvinna.

Med reservation till fröken Aspman förmån av en skolrådsmedlem, doktor Karolina Widerström, gick ärendet till Stockholms folkskoledirektion. Till densamma inlämnades en petition från Sveriges Folkskolläraryrkesförbund med anhöllan att direktionen "ej ville fästa avseende vid Klara skolråds förslag utan låta de sökandes meriter vara det avgörande även ifråga om den kvinnliga sökanden". Samtidigt inlämnades från 16 lärarinnor i Klara folkskola (hela kollegiet utgör 25 personer, därav 4 lärare) en vädjan att till överlärare erhålla fröken Aspman, då hon såväl genom teoretiska kunskaper som genom praktisk duglighet var väl meriterad för platsen. Förste folkskoleinspektören

gav i sitt tjänsteutlåtande fröken Aspman obetingat sitt förord, i det han framhöll hennes framstående undervisningsskicklighet, hennes initiativförmåga på det pedagogiska området och synnerliga skicklighet för organisatoriska uppgifter. Det oaktat gav undervisningsnämndens majoritet förord till en yngre och mindre meriterad lärare.

Fröken Aspman har genomgått Högre lärarinneseminarier och har betyg i ett flertal ämnen, som ej ingå i folkskoleseminariernas kurs. Hon har således tillräcklig kompetens att vara lärare vid ett folkskoleseminarium och hade kunnat vara sina medsökandes lärare. Därefter har hon vid Stockholms Högskola bedrivit grundliga studier i naturvetenskapliga ämnen. Under 28 år har hon tjänstgjort vid Klara folkskola och är således väl förtrogen med förhållandena inom skolan och församlingen. Vad hon under denna tid utträtt såväl inom skolan som inom det sociala området är väl känt av den pedagogiska världen och av snart sagt hela Stockholm. En mängd åskådningsföremål ha av henne anskaffats och praktiskt anordnats samt finnas nu inom Stockholms alla folkskolor ävensom inom

andra skolor (de s. k. Aspmanska samlingarna). För dessa olika serier erhöll hon pris vid utställningen i St. Louis 1904. Av kungl. maj:t blev hon 1908 kallad till medlem av direktionen för Sunnerdahlska hemskolorna och har tagit väsentlig del i dessa skolors ordnande. Häröver har rektor Svedelius givit henne sitt mest berömande erkännande. Även i omorganiserandet av Sällskapets för folkundervisningens befremjande högre folkskola för flickor har hon stor del. Med anledning härav har rektor Wærn vitsordat hennes praktiska förmåga i ett intyg, vilket åtföljde hennes ansökningshandlingar. Folkskoledirektionen själv har vid flera tillfällen adjungerat henne till de kommittéer, som under de senaste åren blivit tillsatta för planläggandet av yrkesundervisningen. Därjämte har hon sedan flera år biträtt förste folkskoledirektören vid anordnandet av pedagogiska lärokurser för Stockholms hela folkskollärarkår, har själv lett sådana i biologi, har utgivit handledningar i biologi och bokföring samt för undervisningen i naturkunnsighet anordnat lärjungearbeten med lätt tillgängliga och enkla medel.

Oaktat en så mångsidig och väl styrkt kompetens erhöll fröken Aspmann vid utnämningen endast 10 av de 22 avgivna rösterna. Det förtjänar uppmärksammas, att det väsentliga motståndet mot hennes utnämmande kom från en direktionsmedlem, som är lärare vid Stockholms folkskolor. I direktionen sitta för närvarande fem folkskollärare, av vilka fyra (en var frånvarande) genom att giva sina röster åt sin manlige kamrat avgjorde utgången av valet.

Under diskussionen framhölls, att lärarinnorna här i Stockholm undervisa alla flickorna samt gossarna under halva deras skoltid, således tre fjärdedelar av hela barnantalet, och på den grund ensamma ha erfarenhet om det, som rör flickornas och de mindre barnens un-

dervisning och uppfostran. Att denna erfarenhet finge göra sig gällande inom överlärarkollegiet skulle uppenbarligen vara till skolans och ungdomens bästa.

År 1911, då i stadsfullmäktige väcktes motion om rättighet för kvinna att inneha överlärartjänst, yttrade folkskoledirektionen, att "en utvidgning av den krets, ur vilken lämpliga överlärare kunna tagas, endast kan medföra fördel". Den allra snävaste begränsning vill nu göra sig gällande — överlärarna tagas uteslutande ur de omkring 160 vid Stockholms folkskolor tjänstgörande lärarnas led med uteslutande av kvinnor och akademiskt bildade personer. Nämnda grupp, en sjättedel av huvudstadens hela folkskollärarkår, har lyckats få talrika representanter i skolråd, stadsfullmäktige och folkskoledirektionen. Huru de begagna denna sin makt emot sina kvinnliga kamrater, framgår av denna senaste befordringsfråga. För lärarinnorna — omkring 800 — finnes ingen befordringsmöjlighet. Oaktat stadsfullmäktige 1912 i princip erkänt det berättigade i reformen kvinnor som överlärare och oaktat direktionen fyra gånger annonserat överlärarbefattningar lediga till ansökan för såväl kvinnor som män och vid två av dessa tillfällen fullt meriterade kvinnliga sökande anmält sig, ha lärarinnorna fått erfara, att makt ännu går före rätt, då det gäller befordran för kvinnor.

Med skäl kan man fråga: Är då stadsfullmäktiges givna tillstånd utan all betydelse och är den nämnda annonseringen blott ett sken? Äro den plikt-trohet, det nit och varma intresse lärarinnorna inlägga i sitt arbete värda en sådan behandling? Underkännandet av en lärarinna, vars meriter äro så avgjort överlägsna som i detta här relaterade fall, måste ju framstå som ett underkännande av hela lärarinnökarens duglighet.

Befordras entusiasmen och arbetsglädjen på detta sätt?

Mot fienden!

Det talas ofta och mycket om att invänta det psykologiskt riktiga ögonblicket för att utföra en sak. Det talas för litet om att varje nu är bräddfullt av krav på vilja och kraftinsats för alla de ting, som vänta på att bli gjorda.

Men under vissa tider blir det en enda sak, som tränger sig framför alla andra och pockar på att bli tagen upp. Den fyller ut hela nuet och begär ensamt för sig handling.

“För oss kvinnor finns inte rast eller ro förrän vi fullgjort vårt arbete och fått slut på kriget.” Så ungefär formulerade Rosika Schwimmer i sitt tal på samkvämet för Haagdeputationen på Grand Hôtel i Stockholm den 3 juni nuets krav i dessa järn- och blodstider.

Detta framför allt annat — utan överläggning om det psykologiska ögonblicket. Varje dag som kommer och går är dagen för fredsarbetet. Det finns ingen ursäkt för oss att skjuta undan det.

Själva det praktiska handlandet ligger också i detta nu till rätta för oss. Vi ha något direkt att bygga vidare på. Det har skett, att medan de olika nationernas män kämpa emot varandra i det mest förbittrade, förödande krigshistorien känner, ha skilda länders kvinnor mötts för att högt säga ifrån att de inte vilja krig. Att de som släktets mödrar fordra ett slut på blodsutgjutelsen, nu och för all framtid.

Belgiskor, tyskor, engelskor, österrikiskor och italienskor ha vågat ropa ut detta. Neutrala länders kvinnor, däribland svenskor, ha tagit del i denna protest.

Nu ha vi att se till att ropet icke dör bort hos oss. Den till Skandinavien utsända Haagdeputationen har till vår utrikesminister överlämnat de av kongressen antagna rësolutionerna. På möten landet över borde svenska kvinnor givas tillfälle att instämma i kongressens syfte. Att viljan därtill finns i stor utsträckning veta vi. Därom vittnade den mängd av namn, som på så kort tid strömmade in för underteckning av fredstelegrammet till Haag.

Den internationella kvinnokongressen har hoppats och väntat att särskilt de neutrala ländernas kvinnor skulle stödja den i dess fredsarbete. Till oss har också uppmaningen därtill kommit direkt i dessa dagar genom det personliga vädjande om hjälp, som deputationens olika medlemmar uttalade i sina respektive anföranden vid samkvämsaftonen på Grand Hôtel.

Och denna vädjan sammanfaller helt med det skräckfyllda nuets stora och tvingande krav. Detta, som vi inte kunna komma ifrån, att det är allas vår plikt att protestera mot krigets ohygglighet och meningslöshet och att göra det så högt och så tydligt som möjligt.

ELLEN KLEMAN.

Årstautställningen.

Det är de sista, avslutande uppgifterna Dom Årstautställningen, som nu givits. Årstastyrelsen har sammanträtt för sista gången, varvid redogörelse lämnats över resultatet av de skilda kommittéernas arbete och kassarapport föredragits. Och resultatet av det hela är ståtligt.

Den reella behållningen visar sig vara 10,145 kr. Det är den utomordentligt väl skötta restaurangrörelsen, som lämnat detta stora överskott. Men så var det ju också fru Skogh som var organisatören av denna avdelning! Bruttoinkomsten var 77,973 kr., nettobehållningen 20,000 kr., av vilka de ovan nämnda 10,145 kr. kvarstå, sedan behöriga utgifter för själva utställningen klarerats.

Under förhandlingarna om huru detta kapital bäst skulle kunna användas för ett blivande klubb företag framkom fru Upmark med ett förslag att av vinsten avsätta 2,000 kr. för att kapitaliseras med ränta på ränta i 100 år. År 2015 skulle då denna kvinnornas Årstafond ha vuxit till ett synnerligen avsevärt kapital (beräknat efter 5 % ränta till 263,000 kr.). Återstoden av den nuvarande vinsten skulle emellertid användas för Årstasamlingarnas förvaring och komplettering, — med vilket ju nära sammanhänger frågan om "Årstaklubbens" förverkligande.

För handhavande av dessa saker tillsattes en kommitté bestående av centralkommitténs sekreterare och kassaförvaltare, fröken Signe Laurell och fru Lilly Hellström, samt representanter ur övriga kommittéer: för kommittén för socialt arbete fröknarna Mathilda Widegren, Alida Jakobson, Valborg Ulrich och fru Karin Holmgren; för yrkeskommittén fröknarna Ingegärd Palme, A. Thorstenson och fru Gertrud Törnell; för bibliotekskommittén fröken Lotten Dahlgren; för kommittén för kvinnans rättsliga ställning dr Alexandra Skoglund.

Sedan denna kommitté nu konstituerat sig har till ordförande valts fröken Laurell, till v. ordf. fröken Widegren, till sekreterare fröken Jakobson och till kassaförvaltare fru Hellström.

Årstautställningskommitténs sista sammanträde avslutades med ordförandens, fru Agda Montelius' uttalade varma tack till alla de Sverges kvinnor, som med personlig eller ekonomisk insats bidragit till Årstautställningens lyckliga resultat.

Gatuskydd är en modern omklädnad av Birger Jarls kvinnofridstanke — vilken ännu inte i praktiken blivit omsatt. Längre ha vi inte kommit än att vi i detta år 1915 måste petitionera om effektivt skydd för kvinnorna på vår huvudstads gator. Det oeffterättliga osäkerhetstillståndet har gjort, att ett stort antal kvinnoföreningar — Norra föreningen av Vita bandet, Föreningen för kvinnans politiska rösträtt, Södra föreningen av Vita bandet, K. F. U. K., Stockholms barnmorskesällskap, Fredrika-Bremer-Förbundet, Kvinnliga kontorist- och expeditföreningen, Östermalmsavdelningen av Vita bandet, Stockholmskretsen av Sverges folkskollärarynneförbund, Kvinnliga postföreningen, Stockholms lokalavdelning av Svenska skolkökslärarinnornas förening, Moderata kvinnoförbundet, Föreningen frisinnade kvinnor och Socialdemokratiska kvinnornas samorganisation — till överståthållaren inlämnat en masspetition angående denna sak. I skrivelsen betonas särskilt, att de patrullerande poliskonstaplarna icke tyckas anse, att kvinnor äga rätt att fordra något skydd mot mäns förnärmelser på gatorna; i vilket fall som helst tyckas instruktionerna i detta fall vara otillfredsställande. Som skattebetalande fordra petitionärerna ett skydd, som tillförsäkrar dem att vilken tid som helst på dygnet få oantastade och i fred färdas på stadens gator.

Kvinnorna och arbetsproblemet.

V.

Expediter.

En av de viktigaste faktorerna för en affärs framgång är helt visst den att ha dugande expediter. Det är mycket viktigare än att ha dugliga kontorister. Ett fel, som kontoristen gör, kan i de flesta fall redas upp inom affären eller med leverantörerna, och endast när det gäller räkningars utskrivande berör felet allmänheten. En expedit däremot är principalens ställföreträdare gentemot den köpande allmänheten, på vilken affärens vara eller icke vara i huvudsak beror.

Expediten behöver inte ens göra några direkta fel (t. ex. mäta eller räkna fel) för att åstadkomma skada, det är alldeles nog, om hon ej är tillräckligt intresserad av kundens önsksningar, ej tillräckligt förekommande mot envar, ej ser vänlig och glad ut. Vad hon än känner inom sig av missräkning, sorg och förtvivlan, måste hon, som clownen på cirkus, alltid ha ett leende på läpparna och intresse för tusende henne fullkomligt likgiltiga småsaker. Kan hon ej detta eller märker kunden att hennes tankar fångas av något annat inom eller utom affären än just den kund hon expedierar, visar hon, att hon tycker sig ha tagit fram tillräckligt mycket att se på — — ja då heter det sedan: "varorna äro nog bra där, men de ha så otrevliga expediter", och så går kunden hellre till en annan affär. Kommer principalen underfund

med detta, söker han fortast möjligt under en eller annan förevändning göra sig av med expediten i fråga, men därmed har han ej tillintetgjort det bland allmänheten gängse omdömet om affären, och det kan gå åratals, innan den fullt återvinner de förlorade sympatierna.

Av det ovan anförda framgår alltså, att det ej är små fordringar, som ställas på expediten. Hon skall vara uppmärksam, vaken och intresserad såväl för affärens som kundens bästa, ha ett utpräglat ordningssinne, besitta en ovanligt hög grad av självbehärskning, så att hon aldrig visar trötthet, otålighet eller harm över en kunds orimliga fordringar, huru berättigad den senare än mången gång kan vara. Vidare bör hon veta att uppträda med enkel värdighet, såväl i sätt som klädsel, och dessutom bör hon äga eller kunna tillägna sig de kunskaper och den varukännedom, som krävas för hennes yrke.

Hur mycket av allt detta fordrar emellertid en principal, då han antager ett biträde? Bland de hundratals sökande väljer han den, som ser nått ut, är ung och — — — går för minsta möjliga lön. Stundom är villkoret att ha innehaft liknande plats förut, men i ett flertal fall vill chefen helst själv uppföstra sitt biträde i den inom hans affär gällande kutymen. Någon yrkeskunskap fordras sålunda inte alls, endast at

kunna räkna och skriva. Under dessa förhållanden kan ju vem som helst söka expeditplats, antalet aspiranter till varje plats är onaturligt stort, och lönen sjunker till följd därav mången gång under minimum.

Någon tillförlitlig statistik över de kvinnliga expediternas löner finnes ledsamt nog ej, och som de variera från 25 till 150 kr. i månaden förstår man lätt, vilken skiftande sammansättning kåren måste ha. Genomsnittslönen torde ligga mellan 50—80 kr. Endast ett litet fåtal lyckas efter många års strävsam tjänstgöring nå upp till ovan angivna maxmilön av 150 kr.

Vad arbetstiden beträffar har ju denna visserligen helt nyligen genom lagstadgad stängningstid för butiker blivit begränsad men är ändå oskäligt lång, i regel från kl. $\frac{1}{2}$ 9 f. m. till 8 e. m. (lördagar och helgdagsaftnar till 9), med 1 à 2 timmars middagsrast. Några affärer ha börjat stänga kl. 6, men då bortfaller naturligtvis middagsrasten. Emellertid är arbetsdagen ingalunda slut för expediten, när butiksdörren stänges för allmänheten. Ännu återstår att plocka undan varorna och ordna allt som ej medhunnits under dagen, för att ej tala om veckoskyltningen och det erhörda överarbetet vid julbrådskan.

För den utomstående synes det i sanning ofattbart, att en person, som i affärsinnehavarens ställe handhar försäljningen och på vars kvalifikation affärens väl eller ve i så hög grad

beror, icke värderas högre än nu i allmänhet är fallet. Den absoluta frånvaron av fordran på yrkesutbildning är den enda och naturliga förklaringen härtill. Den allmänt utbredda åsikten, att "affären icke kan bära större omkostnader", är grundfalsk. En affär måste i längden vinna på att skötas av ett skolat och kunnigt biträde, och den affär, som endast bär sig genom att underbetala sina biträden — eller med andra ord genom att låta deras föräldrar bestå affärens biträden —, den affären har intet *raison d'être*.

I Danmark finnes redan yrkesskola för expedit, vilken understöddes av affärsmännen, som livligt intressera sig för den. När skola vi få liknande här i Sverige? Helt visst skulle affärslivet i sin helhet ha gagn därav. Expeditkåren skulle genom de ökade kunskaperna lyftas på ett socialt högre plan och få större anseende, lönerna skulle förbättras, ty den, som har betyg på sina kunskaper och sin duglighet, har också rättighet att värdera sitt arbete, och affärerna skulle icke längre behöva bekosta de mången gång dyrbara läroåren för ovana och okunniga nybörjare.

Det finnes enligt en gammal sats tvänne sätt att förbättra sin ekonomiska ställning, det ena: att minska sina utgifter, det andra: att öka sina inkomster. Huru vore det, om våra principaler, som gentemot sina biträden hittills mest försökt det förstnämnda, ville pröva det senare?
VALBORG ULRICH.

Fredsdeputationen från Haag.

Ett av de viktigare besluten vid den internationella kvinnokongressen i Haag var att utsända deputationer, som skulle såväl till de krigförande som de neutrala ländernas statsöverhuvuden och regeringar frambära de resolutioner, som fattats vid kongressen.

Två olika deputationer bildades för att utföra uppdraget. Under anförande av Jane Addams detacherades den ena till London, Berlin, Wien, Budapest, Bern, Rom och Paris. Den andra, som består av Chrystal Macmillan, England, Rosika Schwimmer, Ungern, professor Emily Balch, Förenta Staterna, och fru Ramondt, Holland, har uppvaktat de skandinaviska ländernas regeringar och därefter — med undantag av Rosika Schwimmer, vilken som ungerska icke kunde bege sig till Ryssland men som ersattes genom en adjungerad svenska, friherrinnan Ellen Palmstierna — avrest till Petrograd för att söka företräde hos tsaren.

Hos oss mottogs deputationen onsdagen den 3 juni av utrikesministern. I Norge hade en längre audiens beviljats av konungen och vidare uppvaktades norska stats- och utrikesministrarna. Företräde gavs även i Stortingsbyggnaden av tingens båda presidenter och sekreterare. I Danmark var det konseljpresidenten, som mottog uppvaktningen.

I London fick den dit sända deputationen i sin helhet företräde hos utrikesministern, varemot det var Jane Addams ensam som blev mottagen av mr Asquith, vilken med stort intresse underrättade sig om kvinnokongressen i Haag. I Berlin mottogs deputationen av rikskanslern och utrikesministern. I Wien av stats- och utrikesministrarna. I Haag och i Budapest av statsministrarna och i Bern av förbundsrådets president.

När detta skrives är det ännu icke bekant huru uppvaktningarna utfallit på övriga platser.

*

De dagar den internationella delegationen gästade Stockholm hade man så mycket som möjligt sökt ordna det så, att svenskorna och deras utländska gäster skulle få gott av varandra. Ett aftonsamkväm på Grand Hôtel — som samlat en talrik publik, däribland en så sällsynt och celeber gäst som Selma Lagerlöf — möjliggjorde att man fick lyssna till en intressant historik över kongressen av miss Macmillan, en livlig skildring av fru Ramondt om de svårigheter holländskorna haft att övervinna vid kongressens planläggande och organiserande och Rosika Schwimmers av starkt patos genomdada tal om och mot kriget.

En subskriberad middag på Skansen en underbart vacker afton hörde till den sällskapliga underhållning, som ordnats för delegationen.

Linnémedaljen till kvinnlig donator. Vetenskapsakademien har som bevis på sin stora tacksamhet för den frikostighet, med vilken fru Anna Broms vid flera tillfällen stött akademiens arbete vid Kristinebergs zoologiska havsstation, tilldelat fru Broms sin stora Linnémedalj i silver. Fru Broms är den första kvinnliga innehavaren av denna medalj.

Glimtar utifrån.

Borgfred före striden. Den tyska rösträttsrörelsen, som under kriget fullständigt legat nere — det hör till "Burgfrieden" —, har nyss givit ett lovande livstecken. Den gör nämligen ett allvarligt försök att övervinna den starka inre splittring, vållad av skilda politiska grundåskådningar och programkrav, vilken krigsutbrottet överskyldde men icke botade och som kanske föranlett mängen hemlig tacksamhets-suck för inställandet av den internationella kongressen i Berlin denna sommar.

Representanter för de tre organisationerna, Deutscher Verband für Frauenstimmrecht, Frauenstimmrechtsbund och Deutsche Vereinigung für Frauenstimmrecht (man nedlägger inte mycket omsorg på att undgå förväxling), sammanträdde i rikshuvudstaden förliden månad för att rådsla om möjligheter för samarbete. Efter ingående förhandlingar antogs ett kartellförslag, vilket nu föreningarna var för sig skola pröva och fatta beslut om.

Samvetsfrågan. Vi avundas en smula den droskkusk i Petrograd, som på tillfrågan formulerade sin mening om situationen sålunda: "Krig är krig, och när det är slut, så är det slut". Uttalandet besticker genom sin lysande enkelhet, men det lär numera inte vara mängen givet att slå sig till ro med det. Massor av intressanta förklaringar på vad krig innerst är ha vi hört, metafysiska, statsfilosofiska, teologiska och rent lyriska, men vi mera beundra dem än förmå ansluta oss till dem.

Negativa vinkar hjälpa oss ej håller långt. Ganska ofta upplysa tidningar med anledning av någon bemärkt hjältebragd för dagen: "Detta är inte längre krig. Det är en laglös mordhantering." De journalister, som så skriva, tyckas ha reda på vad krig är, fastän de tyvärr hålla inne med sin kunskap. Endast så mycket kan man sluta sig till, att krig är något lagligt och sålunda städat, kanske till och med sympatiskt — sker något upprörande, så är det inte längre krig.

Det återstår oss till slut inte annat än att i grund profitera av den briljanta åskådningslektionen och fylla vår själ med krigets bilder

för att så möjligen efter hand komma dess väsen på spåren. Därvid intressera vi oss jämförelsevis föga för slaktningar (ett uppriktigt ord!), där så och så många tiotusen soldater byta befäl och så och så många kulsprutor ägare, eller de framstötur ur skyttegravarna, då en halv meter terräng erövrar av ena parten för att följande dagen återvinnas av den andra. Vi föredraga smärre genrebilder, i sin förtätade form och sin facetterade mångfald långt betydelse-digrare än de överskådliga officiella historietavlorna, så dödande enformiga. Hundratals sådana småstycken ha vi på lager, samlade ur det material, som utländska vänner och obekanta gynnare tillstålla oss, och vi hoppas, att våra nerver skola dra enbart nytta av den härdande tortyr vi därmed ålägga dem.

Just nu svävar för oss en idyll, som passar att exemplifiera vad vi mena med symboliska krigshändelser. Anekdoten hör kanske inte till de allra mest typiska, och likväl utsäger den mer om kriget än de gängse inbrotts- och massakerhistorierna. Ögonvittnen berätta den så: I en ockuperad stad (namn och nationaliteter undertrycka vi, ty därpå kommer det inte an) tågade åtta beskänkta soldater gatan fram under sång och larm. En tvååring kom tultande ut ur ett hus fram till mitten av gatan. Då körde en av hjältarna sin bajonett i barnets mage, lyfte det över axeln och bar det med sig så Alla fortsatte sin marsch och sitt sjungande. Det påstås, att bytingen skrek...

Var barnets uppspetsning en militär nödvändighet (eftersom det gick i vägen för krigsmakten) eller var denna lilla scen "inte längre krig"? Oss förefaller den som kriget i extrakt.

Från krigförande länder ljuder förstärkt den vanliga klagan över ungdomens förvildning. Kriminaliteten tilltar betänkligt bland 12—14-åriga pojkar. Inbrottsstölder (man kan säga invasioner) förekomma särdeles ofta, upplyses från ett håll. Men milt förstående tillägges, att dessa förbrytelser helt visst äro uttryck för en ungdomlig dådlust, som inte vill stå de vuxna efter. Emellertid straffas de tappra ynglingarna, ty detta är verkligen inte längre krig.

Sverges Moderata Kvinnoförbund bildat.

Det är nu fyra år sedan Moderata Kvinnoförbundet bildades här i Stockholm. Detta skedde närmast som en följd av de då nyligen inom kommunal- och skattelagarna vidtagna förändringarna, varigenom kvinnornas kommunala rättigheter och skyldigheter betydligt utvidgades. Den närmaste uppgiften för förbundet var ju att väcka de moderata kvinnorna till insikt om deras skyldigheter mot samhället och om de rättigheter, som de enligt svensk lag äga.

Under sitt arbete i denna riktning har Moderata Kvinnoförbundet utvecklats en intensiv upplysningsverksamhet genom möten, broschyrer, kurser i mötes- och talteknik m. m. Samhälleliga spörsmål ha behandlats, särskilt sådana som förekommit i pågående riksdag. Helt naturligt har största möjliga avseende fästs vid aktuella kvinnofrågor.

Vid de kommunala valen har förbundet samarbetat med redan befintliga moderata valorganisationer för ett livligare deltagande från kvinnornas sida, vilket arbete särskilt vid de senaste årens val burit goda frukter.

Medan Stockholmsföreningen alltmer växte i styrka, började även i landsorten uppstå det ena moderata kvinnoförbundet efter det andra. När så på initiativ av Stockholmsföreningens ordförande, fru Ebba von Eckermann, ett ombudsmöte sammankallades i Stockholm för ett par månader sedan, blev en kommitté tillsatt, som skulle utarbeta

stadgar för ett blivande moderat landsförbund.¹

Nyligen ha landsortsombuden åter varit samlade. Vid detta möte, som präglades av den starkaste vilja till samarbete, antogs stadgar för Sverges Moderata Kvinnoförbund. En styrelse tillsattes även, bestående av fru E. von Eckermann, fröknarna C. Milow, M. Raquette, M. Lilliehöök, fruarna T. Rydin, F. Bergman, G. Assarson, H. Ångström, J. Nilsson, friherrinnan A. Rappe, fröknarna S. Göranson och A. Danielson.

Det framhölls med styrka, att den nya sammanslutningen ville arbeta, icke endast för att efter bästa förmåga stödja männen i deras arbete för fosterlandets sunda ekonomiska utveckling, utan därjämte för att värna om våra svenska hem och fostra vår ungdom till ett sedligt, sunt och starkt folk.

“Moderata Kvinnoförbundet har genom sin ställning som självständigt förbund förutsättningar för att kunna verka mildrande på partimotsättningarna och har även hitintills alltid arbetat för att genom upplysande verksamhet praktiskt påvisa, att många frågor i själva verket kunna göras till föremål för mindre skarpa partistrider.” Dessa ord, som äro hämtade ur ett anförande av fru

¹ Som inom Allmänna Valmansförbundet numera bildats kvinnliga underavdelningar, av vilka några antagit namnet “Moderata Kvinnoförbundet”, är det av vikt att ej förblanda dessa med det självständigt arbetande Moderata Kvinnoförbundet.

von Eckermann vid vårt första förbundsmöte, kunna även vara ett uttryck för den uppfattningen, att bildandet av Sverges Moderata Kvinnoförbund varit en naturlig följd av många kvinnors önskan att taga del av samhälleliga

frågor utan att behöva lystra till partipolitikens paroll för dagen.

Redan av detta skäl förefaller det mig, som om Sverges Moderata Kvinnoförbund hade en synnerligen viktig plats att fylla.

LOUISE STENBOCK F. MÖRNER.

Geijers politik och vår tid.

Det är icke underligt, om Geijer nu blivit en av vår historias mest aktuella personligheter, den konservativa Geijer nämligen. En konservativ och nationalistisk tid behöver honom som åskådningsmaterial, som efterföljansvärt mönster. Därför är det som man nu, särskilt på unghögerhåll, så ivrigt utsondrar den yngre Geijer från den äldre och citerar hans tidigare arbeten med förbigående av dem, som datera sig från tiden efter 1838. Mig förefaller det emellertid, som om vi behövt dem båda lika mycket och som om det egentligen inte ginge för sig att så skarpt avsondra de två skedena av hans liv från varandra.

Den reaktion, som kännetecknar perioden 1815—1830, är en reaktion mot upplysningsläror, naturlig därför att upplysningen med sitt "frihet, jämlikhet och broderskap" hade gjort bankrutt i revolutionen, som mynnade ut i despotism, och Napoleonskrigen, som gjorde ett bistert slut på varje "broderskap" mellan Europas folk. Det är alltid ungdomen, som utgör en barometer på tidslynnat; när tiden känner sig behöva något nytt, är det ungdomen, som helt

naturligt representerar detta nya. Nu behövde tiden konservatism, och den unge docenten Geijer uppträdde i Sverige som målsman för denna ungdomliga reaktion. Stiftandet av Götiska förbundet, hans Iduna-poesi och den långa serie av historiskt resonerande eller rent filosofiska arbeten, som se dagen till och med 1821, äro alla att betrakta som programuttalanden för denna riktning. Det är så Geijer gör sig till ledare av den "historiska skola", som av ett lands statskicks fordrade, att det skulle vara resultat av en organisk utveckling av landets egna historiska traditioner — en sund regel, som inte nödvändigtvis behövde mynna ut i politisk konservatism, men som i alla fall oftast gjorde det, inte minst i Sverige och hos Geijer.

Men det konservativa programmet inskränker sig visst inte till politik och historia; det gäller också religion, filosofi, nationalitet och skönlitteratur — överallt med en märkbar förkärlek för det förflutna. Det är en återgång från revolutionens omstörtningar till de bärande krafterna, de enkla primitiva värdena i livet: familj, hembygd, foster-

land, stat, tro; det är statsidéens och auktoritetens seger över individualism och frihetsbegrepp. Men det är också en fördjupning in i det egna själslivet, ett sökande av världsförklaringen inom människans eget bröst i motsats mot upplysningens ytliga betraktelse av yttervärlden. Som man har uttryckt det, var detta i mycket en sundhetens och lyckans konservatism. Vi bruka kalla den med ett alltomfattande namn romantik, och vi förstå denna riktning så mycket bättre, som vi alltjämt i så många avseenden, särskilt religiöst och estetiskt, leva på densamma. Heidenstam, Karlfeldt, Selma Lagerlöf, Nathan Söderblom och den speciella Uppsala-kyrkligheten äro i mångt och mycket besläktade med den nu hundraåriga romantiken.

Men omsatt i praktisk politik, tog den Geijerska konservatismen sig inte alltid så "sunda och lyckliga" uttryck. Något berodde detta väl på att teoriernas män sällan passa i politiken, där de ju alltför sällan möta sina ideal renodlade, såsom de själva skapat till dem i studiekammaren; men lika mycket berodde det väl på att auktoritetens och statsidéens åskådning alltför ofta visar bristande blick för de enskildas även berättigade krav på samhället. Geijer blir inte sällan i sin politik vid riksdagen 1828 sig själv, sin egen idealitet otrogen; han verkar helt enkelt stagnerande och osympatisk i sitt principrytteri mot alla reformförslag, myntregleringen, det nya civillagsförslaget, den lika arvsrätten o. s. v. Att han andligen inte mätte bra i denna politiska atmosfär, ha vi också tillräckligt

med vittnesbörd om i yttranden från honom själv — kanske mest härrörande från ett ännu omedvetet missnöje med hans eget uppträdande. De år, som nu följa, bilda också övergången till det omslag i hans åskådning, som man kallat avfallet.

Det eklaterade med något av explosiv våldsamt 1838 — kanske brytningen blivit mindre skarp, om den inte varit så länge förberedd och även några år förtegrad. I Hilma Borelius' doktorsavhandling, "Erik Gustaf Geijer åren före affallet" (Lund 1909), har Geijers inre liv under 30-talet klarlagts så mycket som varit möjligt med hittills tillgängliga källor. Det var för honom en övergångstid med all sådana tiders jäsning och oro; där fattas inte heller den speciella överdrift i polemik, som inte sällan är ett tecken till att man har ont samvete gentemot den åskådning man bekämpar. Betecknande är här hans förut tämligen obeaktade recension av 1834 över ett tyskt arbete om Saint-Simonismen och kristendomen, där hans bitterhet mot det liberala samhällsprogrammet kulminerar på ett sätt, som verkar inte bara satir utan dåligt humör. Redan året därpå började han bekänna ett omslag, och då blev humöret också betydligt bättre. Vi anföra en provbit av recensionen:

"Den af en mängd 'ofjädrade tvåbeningar', enligt 'receptet om samhällskontraktet', inrättade staten kan vara af tre slag, som alla ha sina svårigheter. Ty för att inrätta en högsta regeringsmakt kan folket endera ge bort den, då det väl får regering men ingen makt, eller behålla den, då det får makt men

ingen regering, eller också inrätta en constitutionell balans af Statsmakterna, hvarvid för oupphörlig justering af sjelfva balansen ingenting annat medhinner, och man således hvarken får makt eller regering. Detta sista samhällsskick, inrättadt på det att ingenting skall ske, återstår blott att tala; och en Philosoph skulle kunna anmärka, att Försynen skänkt det åt Menskligheten för att lemna denna tillräckligt rådrum uti discurrerande. Med detta constitutionella tidsfördrif håller man nu som bäst på i det civiliserade Europa“.

Man har förut talat om Geijers historiska studier såsom en anledning till avfallet och därvid åberopat sig på honom själv. Även Hilma Borelius anför detta bland bidragande orsaker och lägger då naturligtvis huvudvikten vid studierna över frihetstiden, som utkommo i bokform just 1837. Geijer säger sig förut ha "ideellt konstruerat och uppsatsat stånden"; genom dessa mera fördjupade studier i vårt mest försumpade tidevarv kom han nu till insikt om att ståndsrepresentationen överlevat sig själv. Men, som Hilma Borelius säger, ha hans sociala studier här betytt mer än de historiska, vilka ändå inte ha kunnat införa Geijer i en så ny värld som de förra gjorde. Hans flitiga studier i hithörande ämnen i engelska och franska tidskrifter, speciellt *Le Globe*, *Saint-Simonismens organ*, blevo för honom till en uppenbarelse, som sedan aldrig vek från hans ögon. Det öppnade vidare och kärvare framtidsperspektiver än den trots all sin

arrogans i uttrycken dock i praxis tämligen tama Aftonbladsliberalismen, med vilken han så ofta legat i gräl. Det visade honom realiteten av klasser, som icke rymdes inom de gamla stånden och som, när allt kom omkring, ändå hade lika stort berättigande för sin tillvaro och sina krav som de politiskt privilegierade. Men själva den sista stöten till avfallet gavs dock, såsom Hilma Borelius påvisat, av Atterbom, som i sin trogna hängivenhet för den Geijerska konservatismen i tid och otid outrerade Geijers åsikter i Uppsalapressen och Stockholmstidningen *Svenska Biet*. Atterboms veka skaldenatur, som egentligen så litet som möjligt passade för politiken, iklädde sig i alla fall gärna tidningspolemikens rustning och lyckades därvid endast föra fram sådana plumpheter, att man förlåter Aftonbladets ton mot honom. Det blev Geijer för mycket att sålunda se sina tankar i Chronsoughs stillösa översättning, han fann sig liksom framför spegeln och såg sig vanställd: "ser jag verkligen så ut?!" Därför är det också enligt min mening så ytterst naturligt, att hans förargelse över Atterbom redan skulle framträda i första numret av tidskriften "*Litteraturbladet*", där avfallet tillkännagavs. Det var i den berömda recensionen av Atterboms samlade skrifter, där han i en grad, som tangerade det opassande, skämtade med sin stackars väns "mer än lovliga egenkärlek". Själv hade Geijer tillräckligt av värmländsk bondetyp för att inte begripa annat än att han gett Atterbom ett kanske litet hårdhänt slag på axeln, och helt fick han nog aldrig veta hur

den taktlösa kritiken tagit Atterbom, som lade sig till sängs på några dagar och trodde slutet vara nära. Geijers övriga kamrater och vänner voro nog vida mera hårdhudade, men hade ungefär lika svårt att förlåta avfallet.

Det är i Litteraturbladet samt i de båda föreläsningsserierna "Vår tids samhällsförhållanden" och "Människans historia", som vi kunna läsa oss till den liberale Geijers åskådning. Innehållet kan sägas i två ord: Religiositet och individualism. Det är personlighetens frigörelse på grund av en religiös värdesättning av det personligas betydelse. Geijer hade lärt sig något av Jesu ord om att hela världen icke räcker till som ekvivalent till en människosjäl. Men religiositeten var hos Geijer intet nytt; därför kunde han också själv med rätta säga, att avfallet inte betecknade något språng i hans utveckling. Snarare ser eftervärlden däri en återgång till hans ursprungliga konservatism, medan den ännu i de tidigare programskrifterna från 1810—1811 var buren av ett ungdomligt religiöst patos gentemot upplysningens flacka fritänkeri och innan ännu hänförelsen för statsidéen hos honom stelnat till en kamp quand même mot allt nytt. Likasom Geijers konservatism från början aldrig varit "stockkonservativ", så blev hans liberalism aldrig "etter-radikal", för att nu begagna moderna slagord. Därför är det också fullkomligt oberättigat att liksom söka spela ut den konservativa Geijer mot den liberala; då den senare snarast är att betrakta som en komplettering av den förra, nämligen i riktningen av socialt intresse. Det är

just på grund av detta starka sociala intresse, som Geijers liberalism, trots alla individualistiska drag, synes mig ha en viss tendens att hoppa över Manchesterskolans naiva doktriner och söka anknytningspunkter till nutidens socialpolitiska liberalism.

Men först och sist omsvepes allt detta nya av en nu mera än fordom individuellt tillägnad kristendom; därför är Geijer nu på äldre dar både ljusare och mildare än under sin konservativa period, såsom man till fyllest kan finna av hans senare brev, speciellt de som innehålla religiösa självbekännelser och som betecknande nog äro ställda till kvinnliga vänner, Fredrika Bremer, Betty Löwenhjelm och Frances von Koch. Till den sistnämnda, Fredrika Bremers och Geijers gemensamma vän, är det brev av 1843 skrivet, som börjar med de berömda orden: "jag är varken en bibelkristen eller en kyrkokristen", och vars adressat i de samlade skrifterna endast är betecknad med ett frågetecken. När jag nyligen genom en omläsning av Geijers artiklar i Litteraturbladet kommit till ovan nedskrivna uppfattning av hans karaktärsutveckling, glädde det mig att efteråt finna den bestyrkt av Hilma Borelius' synnerligen självständiga artiklar om Geijer i Vår lösen 1910. Hon säger bland annat:

"För den, som icke med vissa strömningar i nutiden hyllar naturkraften på den moraliska kraftens bekostnad och såsom 'sentimentala utopier' fördömer strävandena att etisera samhället, är det otvivelaktigt, att Geijer som person står högst under sin liberala period. God som han var, nog fanns där i

hans utbildade konservatism på 1820-talet något av den prosaiskt belättna mättnad, som i alla tider är huvudbeståndsdelen hos genomsnittskonservatismen, något av maklighet. Å andra sidan var hans liberalism icke uppvoxen ur den alltför vanliga grunden av personligt missnöje.

— — — — —
 Där är under de sista tio åren av hans liv ett sammanhang, en harmoni mellan Geijers karaktär, hans religiösa övertygelse och hans politiska, filosofiska o. s. v. resonemang, som förut objektivt sett ej fanns hos honom, ehuru han var en subjektivt harmonisk, d. v. s. lycklig människa. Förut hade han — utom för så vitt han en tid i sin mån hyllat snillena med något av romantikens dyrkan — i sin samhällsuppfattning icke lämnat stort utrymme eller stor rörelsefrihet och betydelse åt den enskilda människan. Endast infogad på sin bestämda plats, i sitt bestämda sammanhang, såg han henne med välbehag, och 'den abstrakta människan', vars rättigheter proklamerats genom franska revolutionen, var föremål för hans satir. Som liberal inrymde Geijer däremot även samhälleligt åt den enskilde det värde, som han rent religiöst och rent personligt, man och man emellan, tillerkände honom“.

Fredrika Bremer hade rätt, när hon träffande sade, att Geijer "döpt tidens unga hedningar till kristna samhällsmedlemmar". Han har i själva verket hos oss möjliggjort en religiös liberalism.

* * *

Har vår tid något att lära av denna utveckling? Man svarar kanske, att vi självklart i dessa vargatider behöva den konservativa Geijer, och jag håller med därom. Sedan 1905 ha vi nu i tio år upplevat en kris, lika svår och betydelsefull som någonsin den våra fäder genomlevde 1809—1815. Om någonsin behöva vi nu den konservativa Geijer med hans nationalitetsprincip, auktoritetshävdande och nationalism med därav härflytande försvar. Men jag vill icke gå in på att vi inte också behöva den liberala.

Det finns även hos oss en osympatisk nationalism, som av Bismarck lånat endast storstövlar och frasen "järn och blod", som slår omkring sig med "realpolitik" och Bernhardi och inte tycks begripa, att man för att bli en stor politiker behöver annat och mer än att vara frän. Det är så mycket lättare för en sådan åskådning att tränga igenom i högern, som detta parti alltid har att dragas med den stora, lata och enfaldiga massan. Det är ju lyckligtvis inte på den, som det konservativa partiet lever; det inrymmer ju också de verkligt ideella, som på allvar tro att de höga värden de slå vakt om skola gå helt förlorade, om den liberala åskådningen kommer till makten. Och vidare har ju högern också bland sig de intelligenta skeptikerna, som motsätta sig reformer endast av misstro till lagstiftningens förmåga att förändra människosjälarna och som i dessa dagar fått så talande bevis för hur föga kultur och religion ha att säga, all upplysning till trots. Men i själva verket uppträder högern, när det gäller kriget,

inte sällan som om den vore rädd för att inte visa sig manlig och världsklok tillräckligt, och det ser stundom ut, som om de feta fraserna egentligen vore till för att överrösta ett sjukt samvetes inre protester. Geijer vågade lägga in samvete och inte bara "reella maktfaktorer" i politiken; han vågade sjunga ut, även med risk att få över sig de värsta av alla insockrade skällsord en riktig karl nutilldags kan råka ut för, nämligen "välment" och "varmhjärtad", vilket på tidningssvenska betyder enfaldig.

Skola vi nu dela Geijer itu och säga, att vi behöva den konservativa Geijer under kriget och den liberala efteråt? Högerns stora sak har varit försvaret, och vi behöva den särskilt i dessa tider för dess kraftiga hävdande av hur litet reformerna betyda om ej självständigheten och det nationella oberoendet tryggas. Men det kommer en tid även efter denna världskris. Och om högern då alltjämt lämnar alla reformkrav åt de liberala och socialdemokraterna, så är detta så mycket värre för högern och illa nog för samhället, eftersom reformkraven komma att inställa sig desto mera trängande ju mera kriget skjutit dem åt sidan. En så snart som möjligt inträdande syntes av båda, av nationalism och reformer, redan nu, sådan den fanns hos Erik Gustaf Geijer, vore nog för vårt land det naturligaste och bästa — om en dylik blott kunde framtingas med annat än "gisselslag"!

LYDIA WAHLSTRÖM.

L. K. P. R:s fest den 5 juni.

På danskornas segerdag den 5 juni hade Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt i Stockholm inbjudit till festligt samkväm å Gillet. Det var glädjen över att våra systrar i grannlandet nått fram till politiskt medborgarskap, som där skulle få sitt uttryck, och den fick det också på ett vackert och värdigt sätt, även om en biton av vår egen besvikelse i denna fråga naturligt nog ljöd med i den hyllningsfanfar, som bringades danskorna.

Som fonddekoration till talarstolen flöto Dannebrogens strålande färger samman med de svenska flaggornas, och i vitt och rött lyste blomsterdekorationen framför talarna. I den stora församlingen märktes flera danska gäster, bland dem fru Carit Etlar. Föreningen hade även glädjen att se Haagdeputationens medlemmar miss Macmillan och mevrouw Ramondt bland de närvarande.

Om vi för egen räkning behöfve tröst denna afton, innehöll dr Lydia Wahlströms glänsande exposé av det svenska statsskickets lugna och rätliniga utvecklingshistoria, som talarinnan menade icke var ägnad att tillåta några språng framåt, näppeligen någon sådan, även om hon till sist preciserade sin åsikt om att svenskorna tillräckligt kvalificerat sig för den funktion i statens tjänst, som vi kalla rösträtt. Fru Karin Holmgren talade om Vårt mål med en viss och fast tro på att något nytt måste komma och ersätta det gamlas allas kamp mot alla och att i denna nya värld män och kvinnor skulle arbeta tillsammans i solidaritet och inbördes hjälp.

Mellan de båda föredragen utfördes danska sånger av Heyse av fru Weiss, och vid det angenäma samkväm med supé, som följde på föredragen, sjöngs danska folksången, följd av taktfasta svenska hurrarop, tal höllos och hälsningstelegram avsändes till de danska

kvinnorna och till Internationella rösträttsalliansens ordförande Mrs Chapman Catt, som ju så livligt måste taga del i denna nya seger för rösträtten.

L. K. P. R:s Huskvarnamöte. Den 19 och 20 juni ha rösträttsföreningarna sitt tredje stora allmänna rösträttsmöte, förlagt till Huskvarna. Programmet omfattar som vanligt dels halvskilda (till vilka alla medlemmar av F. K. P. R. äga tillträde), dels offentliga möten.

Den stora huvuddiskussionen första dagens förmiddag rör sig om ämnet: Vad kan göras för att övervinna det sista sega motståndet mot kvinnans politiska rösträtt i vårt land? Ett andra diskussionsämne samma dag är: Vad kan göras för att motverka kristidens inflytande på rösträttsrörelsen? För den internationella kvinnokongressen i Haag lämnas en redogörelse av friherrinnan Ellen Palmstierna, som ju var en av de svenskor, som närvaro vid kongressen.

Vidare talar danskan fröken Sarah Orth på lördagens offentliga kvällsmöte i Stadsparken om De danska kvinnornas rösträttsseger, fröken Anna Whitlock om Kvinnorna och kriget, fru Gerda Hellberg om Rösträtt och rashygien och fru Augusta Widebeck om När kvinnorna vakna.

Söndagen den 20 är utfärd till Vingsö, då Ellen Key talar om Kvinnovilja och kvinnomakt och fru Anna Wicksell över frågan: Hur kan man trygga en varaktig fred?

Om Världsfreden och kvinnorösträtten talar samma dags afton fru Elisabeth Wærn-Bugge, och därefter

fru Ella Billing om Då fosterlandet kallar.

Anmälan om deltagande i mötet sker under adress Rösträttsmötet, Tormenås, Huskvarna, då mötesavgiften, 1 kr., samtidigt insändes.

Svenska kvinnornas nationalförbund. Vid nationalförbundets nyligen hållna årsmöte, varvid 21 av de till förbundet anslutna föreningarna voro representerade, förrättades val av centralkommitté och svenska representanter i de 10 internationella permanenta kommittéerna. Valen utföll sålunda:

I centralkommittén återvaldes till ordförande fru Eva Upmark, vice ordförande fröken Maria Cederschiöld, skattmästare friherrinnan Elisabeth Frölich, korresponderande sekreterare fröken Ellen Terserus. Nyvalda blevo till vice ordförande fru Bertha Nordenson, till protokollförande sekreterare fru Anna Lamberg Bruun och sekreteraresuppleanter fröken Märta Tamm och fru Dolly Bohman.

Till revisorer för 1915 återvaldes fruarna Coralie Elliot, Eva Vretman och Mathilda Ekelöf.

Till den nu avgående vice ordföranden friherrinnan Anna Rappe, som sedan 1907 varit medlem av centralkommittén, uttalades ett varmt tack för det osparda intresse och arbete hon under denna tid skänkt förbundet.

I de internationella kommittéerna invaldes grevinnan Anna Ruuth, fröken Sigrid Ulrich, d:r Alexandra Skoglund, fröken Märtha Leijonhuvud, fröken Axianne Thorstenson, fröken Ina Rogberg, d:r Inez Laurell, fröken Ellen Terserus, fröken Hildur Mellin och yrkesinspektrisen fröken Kerstin Hesselgren.

Efter årsmötets förhandlingar höll fröken Märtha Leijonhuvud ett intressant och belysande föredrag om fredsörelsens utveckling i Sverge.

Notiser från bokvärlden.

Jean-Christophe av *Romain Rolland*. Övers. av Louise Åkerman. I—IV. Albert Bonniers förlag.

Inkommensurabelt skulle detta arbete kallas enligt Goethes terminologi, vilket vill säga, att det är ensamt i sin art och att således ingen måttstock ligger färdig för bedömandet. I enskildheter kan det jämföras och värderas; helheten ter sig som fragment, visande hän på en väldig och utförbar plan. En rad vackra segrar, som tillsammans bilda ett ärofullt nederlag.

Denna oformliga roman i tio band vill vara ingenting ringare än samtidens bibel: krönika, dom, profetia och frälsningsuppenbarelse. I alla stycken kommer den till korta, men hur långt når den ej på väg mot det ohinnliga! Med en lysande visionär blick öppnar diktaren de skumma djup, där blinda livsytringar spritta, det fruktbara kaos, och tecknar mot himmelsglans de uppfyllelsens svindelhöjder, där den dödlige kan andas blott i ögonblick. Däremellan breder sig tillvarons vida flackland, bestrålat av en mäktig och obarmhärtig intelligens som av en bågglampa med högsta lyskraft, en artificiell dager alltså, i vilken grotesker och karikatyrer växa fram ur skuggornas linjespel. Denna kritiska intelligens strävar efter en överindividuell och övernationell oväld, och glimtvis tyckes den ha nått därhän, men det är kanske allt vad man får begära. Den har som andra, blygare intelligenser sin "Erdenrest zu tragen peinlich", sina aprioriteorier, sina idiosynkrasier, ja måhända rent av sina privatagg.

Men över Jean-Christophe, den nye Adam, öser geniet all sin solkraft. Här finns inte rum för tvivel och motsägelse. Han är, han står där, nej han står aldrig, han rör sig, växer och förvandlas inför våra ögon, från vaggan till den vita åldern och dödsbädden. Symbol

för den skapande musikern, än mer, för den skapande över huvud, till sist för den levande mänskan. Den levande mänskan, alltid växande, alltid ny! Inte för roskull heter han Christophe, efter den muskulöse hedningen som bar ett barn i natten över floden och fann att det var Gud. Så förtonar den hypermoderna romanens hjälte i legendens glorieskimmer, och den alltför myckna, för brokiga och för bullrande apparat, som belamrat hans bana, sjunker undan. Boken förgår, och Jean-Christophe består.

Tillsvidare föreligga fyra delar på svenska. Jag hoppas det inte är sant vad jag hört, att man ämnar låta det stanna vid denna smakbit. Med alla sina överflödigheter är verket likväl ett helt, som fordrar att genomgås till punkt och slut. Så mycket ivrigare har man skäl att påyrka dess fullföljande, då det bjudes i Louise Åkermans trogna, stilkänsliga och musikaliska översättning. K. J.

Ett hjärtas rop. Roman av *Anna Wahlenberg*. Andra upplagan. Albert Bonniers förlag.

När denna boks första upplaga utkom 1909, fanns inget författarnamn angivet. Anna Wahlenbergs nu på titelbladet är dock ingen överraskning, hemligheten hade snart nog blivit röjd. Vad man emellertid förvånar sig över är att boken inte hunnit längre än till sin andra upplaga. Den är ett rop som borde tränga igenom, så nära ligger i all sin hemskhet det stycke verklighet förf. tagit ut för sin s. k. roman det moderna samhällets alla medlemmar.

Vi äro Anna Wahlenberg tack skyldiga att hon satt kniven på den hemliga kräftbölden, som förstör så många lycka och liv. Visserligen har nu, sedan hon skrev sin bok, något gjorts för att

med lagens kraft råda bot på det onda. Vår nyss antagna nya giftermålsbalk har sin paragraf om obligatorisk försäkran av äktenskapskandidaterna om att den hemska sjukdomen icke finns hos någon av dem, men därmed är icke faran borta ur vårt samhällsliv. Utanför äktenskapet är allt som förr, med möjligheten av samma ohyggliga följder som dem Anna Wahlenberg berättar om i sin bok. Hennes förtvivlansfyllda varnings- och väckelserop, som också bär till var och en av oss betoningen av det oerhörda ansvaret av att stå bredvid och veta och tiga, behöver alltjämt ljuda ut.

Till sin betydelse som starkt verkningfull tendensdiktning lägger denna bok förtjänsten av en säkert konstnärlig utformning, som i och för sig tillförsäkrar den en plats bland verkligt läsvärd litteratur.

Suzanne. Roman av *Ellen Landquist*. Albert Bonniers förlag.

Silhuetten av studentskehuvudet på bokens pärm ger löfte om en teckning av våra dagars studieflicka. Något som man verkligen längtar efter, under förutsättning att den göres med en blick som ser vad hon är och gäller.

Om förf. avsett detta är ej gott att säga, men i vilket fall som helst har hon inte gjort det. Det synes vara en ren olyckshändelse, att den vita mössan fastnat på denna Suzannes huvud, där erotiska fantasier dansa en verklig häxdans och göra henne till det sjuka lilla djur, vilket så gott som viljelöst dras till männen. Hela företeelsen är sorgligt onormal, — sedan blir det en smaksak om man känner äckel eller ej vid att läsa historien.

För min del beklagar jag, att den utan tvivel befintliga formgivningstalang, som denna bok visar, inte använts för bättre ändamål, och önskar hjärtligt för förf:s egen skull, att en stark och ren vind får sopa rent i hennes fabuleringsvärld.

Gud som haver barnen kär ... En tidsbild av *Vera von Kræmer*. Albert Bonniers förlag.

Denna bok är en hel, avrundad barnavärld, där hjältinnan, lilla Bolla, lever sitt liv med alla dess underbara fröjder och bottenlösa sorger i den fullkomliga avskildhet från de vuxnas tillvaro, som faktiskt oftast är barnets, föräldrakärlek och hemmets omvårdnad till trots. Den orimliga förstoring, som många ting få för barnet i dess isolerade föreställning, liksom barnets fullkomliga oförmåga att fatta måttet av verkligt fruktansvärda saker, har förf. fått fram på ett ypperligt sätt. Det är ett stycke verkligt god barnpsykologi, som får sin tragiskt gripande fördjupning genom teckningen av de fullkomligt reella, ohyggliga fasor, som snudda vid eller möta barnet — utan att detta förstår vad det är — i dess, som det utges, skyddade värld.

Den gamla vackra barnapsalmens ord som titel på denna bok äro en varning och en anklagelse. Här måste mänskorna gripa in. E. K—N.

Täppan, köket och källaren av *Sigrid Westfelt*. Wahlström & Widstrands förlag.

I den både rika och värdefulla litteraturen på den svenska trädgårdsskötselns område har kvinnornas insats varit av ganska betydande slag. Sådana namn som Alexandra Smirnoff, Ida Sager äro väl kända, och från sista tiden ha vi att anteckna t. ex. Ellen Nordenstreng och Elisabeth av Ugglas. Under sådana förhållanden kan det icke vara annat än rättvist att anlägga en tämligen hög måttstock vid bedömandet av nyutgiven trädgårdslitteratur kommande från "spinnsidan", och utan att vara för sträng kan man om den bok, vars titel läses här ovan, säga, att Sigrid Westfelt trots lofvärda ansträngningar ej lyckats åstadkomma en fullt

vederhäftig handledning för amatörer i trädgårdsyrket.

Författarinnan avser tydligen att med sin bok ej blott tillgodose trädgårds-skötselns intressen utan framför allt agitera för en förnuftig användning av trädgårdsalstren, och detta måste ju anses såsom synnerligen lämpligt. Det hade emellertid då legat nära till hands, att hon vid de tyvärr alltför sparsamma uppgifterna om odlingsvärda sorter av den ena eller andra köksväxten med tydlighet framhållit för vilket ändamål just den eller den sorten lämpar sig. Det är nämligen långt ifrån oviktigt, om man t. ex. till en stuvning tager S:t Valérie- eller Nantes-moroten. En del smärre oriktigheter i detta kapitel borde tämligen lätt ha kunnat undvikas.

Bokens andra kapitel bär titeln: Några sätt att tillreda köksväxter, bär m. m., men ej ett ord finnes om tillagning av bär och ej heller talas något om den i hushållet så använda rabarbern. I kapitlet om konservering äro bären också aldeles uteslutna, varemot sterilisering av så lättillgängliga grönsaker som palsternackor och vitkål rätt noggrant beskrives.

Utrymmet tillåter mig icke någon mera ingående kritik, men det är att hoppas att författarinnan den förutan i en kommande upplaga rättar en del felaktigheter och för övrigt kompletterar sitt arbete, så att boken blir vad den kunnat bliva, om det goda uppslaget riktigt fullföljts.

ELSE DAHL.

Insända böcker.

Albert Bonnier: **Evolution och etik.** Föredrag av *Thomas H. Huxley*. Övers. av D. E. (Populär-vetenskapliga avhandlingar. 40). — **På bygator och alpvägar** av *Hilma Angered Strandberg*. — **Den grymma läxan** av *Marika Stjernstedt*. — **Stärnan vars namn**

är **Malört.** Krönikor och berättelser av *Anna Lenah Elgström*. — **Den andra sidan.** Roman av *Henning Berger*. — **Parisina.** Skådespel i tre akter av *Hjalmar Bergman*. — **Gud som haver barnen kär...** En tidsbild av *Vera von Kræmer*. — **Ett hjärtas rop.** Roman av *Anna Wahlenberg*. Andra upplagan. — **Vårbrytning** av *Karin Smirnoff*. — **Filosofien och politiken** av *Hans Larsson*. — **Dikter** av *Per Gummeson*. — **Suzanne.** Roman av *Ellen Landquist*. — **Mandelträdet.** Roman från Persien av *Helene Ohlson*. — **Romantiska brev.** En historia om socialt svärmeri av *Martin Koch*. — **Jean Christophe.** IV. Upproret. Övers. av Louise Åkerman. — **Samvetet** av *Johani Aho*. Övers. av Holger Nohrström. — **I fjärran farvatten.** Tre berättelser av *Joseph Conrad*. Övers. av Harald Jernström. — **Anna Hollmanns undergång.** Berättelse av *Gustav Frensen*. Övers. av Ernst Lundquist. — **Collette Baudouche.** Historien om en ung flicka från Metz av *Maurice Barrès*. Övers. och förord av Marika Stjernstedt. — **Afhandlingar om fred och rätt** av *Immanuel Kant*. Övers. av Alf Nyman.

Albert Fagerberg (i distribution): **Kriget och religionen ur etnologisk synpunkt.** Trenne föredrag av *J. Stadling*.

Magnus Bergvall: **Trädgårdsbok för barn och ungdom** eller *Sven och Greta* som trädgårdsmästare av *Gustaf Lind*.

A. V. Carlson: **Kampen om kärlek och konst i naturalismens tidsålder** av *Chr. Collin*. Övers. av Cecilia Bååth-Holmberg. — **Stämningstunder.** Dikter av *Anna Lindencrona*.

P. Palmquiists aktiebolag: **Kriget och Gud.** Fyra predikningar av *Alf Mohn*. Övers. Med förord av Natanael Beskow.

Evang. Fosterlandstiftelsen: **Sägner och berättelser** av *Hillis Grane*. — **Må vi alla vakna upp samt göra bot och bättring.** Ett väckelseord av *M. J. Elander* — **För tron och lifvet** av *Anders Åberg*. IV. — **Några bilder från Indiens barnavärld** av *Janet Harvey Kelman*. Övers. av *Anna Bauer*. — **Vad skall bliva av detta barnet?** av *Signild Sollén*

Harfva- lotteriet

till förmån för
Föreningen Självförsörjande Bildade
Kvinnors vilohem.

50,000 lotter å 2 kr. Vinstvärde 60,000 kr.

Bland de högsta vinsterna märkas

Möblemang till 3 rum och hall
m. m. 5,000, **Motorbåt** 3,000, **Pärl-
halsband** 2,100, **Flygel** 1,500 **Linne-
utstyrsel** 1,500, **Fullständig bords-
uppsättning** av nysilver och alpaca
1,300, **Motorcykel** 1,035, **Bibliotek**
1,000, **Pianino** 985 etc.

Lotter erhållas efter rekvisition märkt H
under adress **Harfvalotteriet, Skeppareg.
19, Stockholm**, antingen mot postförskott
eller mot förskottslikvid 2 kr. jämte kostnad för
porto och dragningslista (35 öre).

Anna Josephson,

v. ordf. i S. B. K:s stvrelse.
Lotteriets föreståndare.

TANDVÄRK.

Såsom fallet är vid värk, **förorsakad af
yttre skador**, likaså kan **tandvärk** i många
fall raskt **häfvas**, i andra **lindras** genom
behandling med Salubrin. Allt kan dock
missbrukas genom öfverdrifter och under-
stundom använda patienter Salubrin utspädt,
så att det skadar slemhinnorna. Om däremot
bruksanvisningen iakttages, kan Salubrin
icke göra skada, utan endast nytta.

Ledig annonsplats!

ANNONSER FÖR **HERTHA**

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström.

Rikstel. 97 83 31 ÖSTERMALMSGATAN 31 Rikstel. 97 83

Ledig annonsplats!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

Årgångar av Veckotidningen DAGNY 1908—1913

erhållas mot ett pris av kr. 2:50 för inb. ex., kr. 1:75 för häft. ex. å

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS BYRÅ,
48 Klarabergsgatan, 2 tr.

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga n:r om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:—, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913 och 1914 kr. 1:50 pr ex.

PRENUMERERA PÅ TIDSKRIFTEN KONST

utkommer under 1915 med 12 häften. Pris 4:50 praktupplagan —
2:75 vanl. upplagan.

Prenumeration mottages å Red., Blasieholmstorg 14, Stockholm, samt
hos rikets alla bokhandlare.

RIKT ILLUSTRERAD.

KONST OCH KONSTHANTVERK.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av Fredrika-Bremer-Förbundet.

Redaktör: Ellen Kleman.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{4}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition:** 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. **Redaktionstid:** måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen:** kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS.! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS.!

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

==== BYRÅ ====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4.

Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: Sköterskebyrån.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

Innehåll:

Gammal svensk regel.

Den 5. Juni 1915 og danske Kvinder. Av *Thora Daugaard*.

En uppseendeväckande utnämning.

Mot fienden! Av *Ellen Kleman*.

Fredsdeputationen från Haag.

Kvinnorna och arbetsproblemet. V. Expediter. Av *Valborg Ulrich*.

Glimtar utifrån.

Sverges Moderata Kvinnoförbund bildat. Av *Louise Stenbock*
f. *Mörner*.

Geijers politik och vår tid. Av *Lydia Wahlström*.

Notiser från bokvärlden.

Till våra prenumeranter!

.....

Vi påminna om att **HERTHA** ej utkommer under juli och augusti månader. Nästa häfte kommer således 1:sta sept.

Ledig annonsplats!